

Kvinner er de ivrigste kulturbrukerne

Menn og kvinner i alle aldersgrupper har fått mer fritid de siste 30 åra. De seinere åra har besøk på klassiske konserter, på kino og på teater økt, med kvinner som de mest ivrige kulturbrukerne. Befolkningens egenaktivitet på kulturfeltet har derimot gått litt nedover. Færre spiller i musikkorps. Vi finner også nedgang i avislesing og radiolytting. Flere kanaler og økt sendetid har ikke ført til noen stor økning i fjernsynsseingen.

Odd Frank Vaage

Mer fritid for begge kjønn og alle aldersgrupper

Tidsbruksundersøkelsene viser at det har skjedd betydelige endringer i nordmenns tidsbruk fra den første undersøkelsen ble gjennomført i 1971 til 2000, da den hittil siste undersøkelsen ble gjennomført.

For menn har tiden til fritidsaktiviteter økt med 1 time og 7 minutter og for kvinner med 1 time og 19 minutter. For mennenes del skyldes dette i første rekke en nedgang i arbeidstiden. Dette henger sammen med at færre menn i de høyere aldersgruppene er yrkesaktive. For kvinnenes del har den gjennomsnittlige arbeidstiden økt i denne perioden. Økningen i fritid er derfor i første rekke knyttet til at tiden som brukes til husholdsarbeid, har sunket betydelig.

Alle aldersgrupper har fått økt fritid fra 1971 til 2000. Økningen har vært størst i gruppen 67-74 år. De har hatt en økning på 2 timer og 20 minutter, som både skyldes at langt færre er i arbeid i denne gruppen, og at tiden som brukes til husholdsarbeid har sunket. I aldersgruppene 25-44 år og 45-66 år har det vært en økning i fritiden til tross for at den gjennomsnittlige arbeidstiden ikke har sunket. Her er det i første rekke nedgang i tiden til husholdsarbeid som har innvirkning, spesielt blant kvinner.

Flere pensjonister på kino

Antallet kinobesøk har de seinere åra variert rundt 2-3 besøk per innbygger i året. Besøksfrekvensen var lavest i 1992 med 2,2 besøk per innbygger, og har etter det vært høyest i 2003 med 2,9 kinobesøk. Selv om det er blitt færre kinoer og sitteplasser, har det vært en økning i antallet forestillinger i perioden, fra 134 000 i 1980 til 258 000 i 2003. Dette kan delvis tilskrives oppblomsringen av flerkinoanlegg. Likevel har antallet besøk gått ned fra 17,5 millioner i 1980 til 13,0 millioner i 2003. Nedgangen i besøkstallet skjedde først og fremst i første halvdel av 1980-tallet, mens besøkstallet siden slutten av tiåret stort sett har variert rundt 11-12 millioner.

Denne langsiktige nedgangen i besøkstallet har skjedd selv om andelen som i løpet av et år har vært på kino, ikke endret seg noe særlig. Fra begynnelsen av 1990-tallet og til 2004 ser det derimot ut til at en større andel av befolkningen har vært på kino, fra 52 prosent i 1992 til 68 prosent i 2004. Andelen var dette året 68 prosent for både menn og kvinner. Tidligere har det stort sett vært en noe høyere andel kinogjengere blant kvinner enn blant menn.

Tabell 1. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag blant kvinner og menn 16-74 år i 1971 og 2000. Timer og minutter

	Menn		Kvinner	
	1971	2000	1971	2000
Inntekts- givende arbeid, arbeids- reiser mv. i alt	5.29	4.34	1.56	2.59
Fritid i alt	5.20	6.27	5.01	6.20

Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser.

Antall besøk per innbygger har ikke økt i samme grad som andelen som har vært på kino. Økningen har derfor først og fremst skjedd ved at det er flere som går sporadisk på kino. Dette gjelder særlig eldre personer. Mens 8-10 prosent i aldersgruppen 67-79 år var på kinobesøk per år ved begynnelsen av 1990-tallet, er andelen økt til 26 prosent i 2004.

Tabell 2. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag i ulike aldersgrupper i 1971 og 2000. Timer og minutter

	16-24 år		25-44 år		45-66 år		67-74 år	
	1971	2000	1971	2000	1971	2000	1971	2000
Inntektsgivende arbeid, arbeidsreiser mv. i alt	3.36	3.04	3.47	4.39	3.53	3.51	1.49	0.29
Fritid i alt	5.50	6.58	4.55	5.42	4.58	6.34	5.54	8.14

Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser

Flest kvinner på klassiske konserter ...

I 1990 ble det holdt 296 symfonikonsserter. I 1997 var tallet økt til 406 og ytterligere til 607 i 2000. I 2004 var antallet 568 konserter. Nedgangen i antallet konserter de siste par åra skyldes i hovedsak nedgang i konserter med Oslo Filharmonien og Tromsø Symfoniorkester.

Mens det var om lag 220 000 tilhørere på symfonikonsserter i 1990, var antallet om lag 331 000 i 2004. Denne økningen finner vi igjen i besøksandelen blant befolkningen. Mens det i 1991 var 27 prosent som oppga at de hadde vært på konsert med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller kor, var andelen 35 prosent i 2004. Blant kvinner var andelen 41 prosent mens den var 29 prosent blant menn.

... og i teater og opera

Publikumsundersøkelser tyder på at teatertilbudet når ut til flere. Andelen som har sett en teater-, musikal- eller revyforestilling siste året, har økt fra 44 prosent i 1991 til 49 prosent i 2004, 42 prosent blant menn og 56 prosent blant kvinner.

Det har vært en svak økning i antallet forestillinger ved institusjonsteatrene på 1990-tallet. Antallet teater- og operaforestillinger økte fra 1980 til 1993. Fra 1993 til 1997 gikk antallet forestillinger noe ned. Seinere har det vært en økning, og antallet forestillinger var på om lag 7 500 i 2003.

Besøkstallene økte parallelt med antallet forestillinger fra 1980 til 1993. Utviklingen i besøkstallene har imidlertid vært ujevn over perioden. I 1993, da statistikken omfattet noen flere teatre, var tallet 347 besøk per 1 000. Fra 1993 til 1997 falt besøkstallet med 16 prosent, men har siden økt og var på 332 besøk per 1 000 innbyggere i 2002.

5 prosent av befolkningen hadde vært på en opera- eller operetteforestilling siste 12 måneder i 1991. Andelen var også 5 prosent i 2004. Dette året var andelen 4 prosent blant menn og 7 prosent blant kvinner. I 1991 var forholdet 4 mot 6 prosent, også den gangen i kvinnenenes favør. Disse forskjellene er små, så konklusjonen må være at lite har endret seg på dette punktet i disse åra. På samme måte som en del andre kulturtilbud, er tilgjengeligheten til opera- og operetteforestillinger større i Oslo-området enn andre steder i landet. I 2004 var det 11 prosent av dem som bor i Oslo eller Akershus som hadde vært på denne type forestillinger.

Færre driver med egen kulturaktivitet

Mens 35 prosent av befolkningen oppga at de driver med egenaktivitet på kulturfronten i 1994, var andelen 31 prosent i 2004. Slik egenaktivitet er en-

ten at de har opptrådt på et musikk- eller teaterarrangement de siste to åra, har utstilt en eller annen form for bildekunst eller kunsthåndverk de siste to åra, eller spiller et musikkinstrument regelmessig. Nedgangen gjelder både menn og kvinner. Det er likevel kvinner som er de mest aktive. Blant dem var det 35 prosent om oppga kulturell egenaktivitet i 2004, mens andelen var 28 prosent blant menn.

Ser vi bruken av kulturtilbudene under ett, er det tydelig at kvinner i større grad er brukere enn menn. Både når det gjelder scenekunst, konserter og egen kulturaktivitet, ligger kvinnene foran i løypa.

Færre i musikkorps

I 1984 var det 2 232 korps tilsluttet Norges Musikkorps Forbund. Antallet har siden sunket til 2 045 i 1990 og videre til 1 712 i 2003. Også antall medlemmer i forbundet har sunket betydelig. I 1986 var det i underkant av 129 000 medlemmer. I 2003 hadde medlemstallet sunket til om lag 70 300. Dette er likevel det høyeste tallet på seks år.

Nokså stabil fjernsynsseing

Til tross for økt tilgang til fjernsynskanaler og flere kanaler som sender programmer døgnet rundt, har vi ikke fått noen sterk økning i fjernsynsseingen. I 1991 var det 39 prosent som hadde tilgang til kanaler formidlet via satellitt. Dette har økt til 69 prosent i 2004. Andelen som ser fjernsyn en gjennomsnittsdag har i samme periode økt fra 81 til 83 prosent. Det er og har vært

liten forskjell i andelen fjernsynsseere mellom kvinner og menn. Menn er likevel noe mer aktive enn kvinner på dette feltet.

Mindre radiolytting, mer platespilling

Interessen for radioen har ikke økt de seinere åra, til tross for økt tilbud på kanaler og sendetid. Det har vært en nedgang i andelen som hører på radio en gjennomsnittsdag, fra 71 prosent i 1991 til 58 prosent i 2004, mens tiden vi bruker når vi lytter på radio har holdt seg noenlunde konstant de seinere åra. Fra 2003 til 2004 har det vært en nedgang for begge kjønn. Det er likevel for tidlig å si om denne nedgangen blir varig.

Vi lytter i større grad til "hermetisk" musikk nå enn for 10-12 år siden. Mens det i 1992 ble solgt 9,9 millioner musikkfonogram, det vil si ulike måter å spille av musikk på, var salget kommet opp i om lag 13,3 millioner i 2003. 37 prosent oppga at de lyttet på CD-er, plater eller kassetter en gjennomsnittsdag i 1996. I 2004 var andelen 47 prosent. Kvinner og menn lytter i nokså like stor grad på slike lydavsplillingssystemer; 47 prosent blant kvinner og 46 prosent blant menn.

Nedgang i avislesingen

Antallet eksemplarer av dagsaviser per 1 000 innbyggere økte nokså jevnt gjennom 1980-tallet. I 1980 var det 429 eksemplarer per 1 000 innbyggere, sammenliknet med 688 i 1992. Denne økningen skjedde ganske parallelt med økningen i antallet husholdninger, antallet eksemplarer per husholdning økte mer beskjedent. Etter 1992 har tallet sunket temmelig jevnt, til tross for at antallet husholdninger har fortsatt å vokse. I 2003 var nettoopplaget per 1 000 innbyggere nede i 531. Det har samtidig vært en nedgang i andelen som leser avis per dag. Mens 85 prosent oppga å ha lest avis per dag i 1994, var andelen nede i 75 prosent i 2004. Det er mye som tyder på at denne nedgangen har sammenheng med økende tilgang til elektroniske aviser på Internett. For menn var det en nedgang fra 86 prosent til 75 prosent på disse åra. For kvinner gikk andelen avislesere ned fra 85 prosent til 74 prosent.

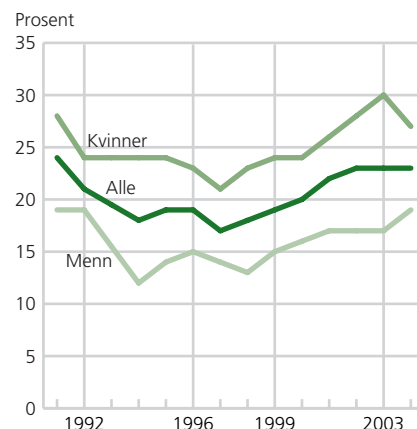
Kvinner leser romaner, menn leser fakta

Antallet skjønnlitterære bokutgivelser har variert en del de siste 20 åra. Det var en betydelig økning fra 1986 da det var 903 utgivelser, til 2 037 utgivelser i 1995. Seinere har det vært en liten nedgang, til 1 946 skjønnlitterære bokutgivelser i 2004.

De seinere åra har det også vært en nedgang i antall utlån per innbygger i folkebibliotekene. Mens det i 1992 var 4,9 utlån per innbygger, sank andelen til 4,0 i 2004. Fra 1993 til 2003 har antall folkebibliotek sunket fra 1 184 til 892. Dette kan muligens være med på å forklare utlånsnedgangen.

Andelen som leser bok på fritiden en gjennomsnittsdag, har ikke hatt samme jevne nedgang. I 1991 var det 24 prosent som oppga at de leste bok på fritiden en tilfeldig valgt dag. Andelen sank til 17 prosent per dag i 1997, men har så økt og har kommet opp i 23 prosent i 2004. Dette året var andelen 19 prosent blant menn og 27 prosent blant kvinner. Blant de som leste bok var det 54 prosent som leste roman eller novellesamling. Blant kvinnelige boklesere var det 62 prosent som leste denne typen bøker en gjennomsnittsdag, mens andelen var 43 prosent blant menn. De på sin side leste mer fakta-bøker enn kvinner.

Figur 1. Andel boklesere på fritiden en gjennomsnittsdag, etter kjønn. 9-79 år. 1991-2004¹

¹ Det ble ikke gjennomført noen mediebruksundersøkelse i 1993.

Kilde: Mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Økt medietilbud har ikke påvirket kulturvanene betydelig

Til tross for at tilbudene fra radio, fjernsyn og andre elektroniske medier har økt betydelig de seinere åra, har ikke dette ført til noen voldsom økning i mediebruken. Det økte tilbudet synes heller ikke å ha hatt noen negativ virkning på bruken av de mer tradisjonelle kulturtilbudene.

Flere kvinner med i idretten

Antall medlemmer i Norges Idrettsforbund økte jevnt og trutt fra om lag 1,4 millioner i 1980 til 1,9 millioner i 1998. Deretter har det vært en liten nedgang, men medlemstallet er oppe igjen på om lag 1,9 millioner i 2004. I 1980 utgjorde kvinner 34 prosent av medlemmene. I 2004 var kvinnenes andel om lag 39 prosent. I 1991 oppga 27 prosent av befolkningen at de hadde deltatt i et idrettsarrangement i løpet av de siste to åra. Andelen økte til 29 prosent i 2004. Blant menn var andelen 34 prosent, blant kvinner 23 prosent.

Kvinner ferierer mest

De seinere åra har det vært en viss økning i nordmenns ferieaktivitet. Mens vi i 1994 i gjennomsnitt hadde 13,7 overnattinger på feriereiser siste 12 måneder, var antallet overnattinger 16,1 i 2004. Overnattingene har økt for både menn og kvinner, men kvinner hadde i 2004, som også i alle tidligere målinger, flere overnattinger enn menn. I 2004 var tallet 14,2 for menn og 18,0 for kvinner.

Med ferietur mener vi her at man er bortreist på ferie fra hjemmet med minst fire overnattinger. Andelen som ikke har vært på noen ferieretur i det hele tatt siste 12 måneder har sunket. Mens det i 1998 var 28 prosent som ikke hadde vært på ferie, var andelen 25 prosent i 2004. Endringen gjelder både menn og kvinner. I 2004 hadde 29 prosent av mennene og 20 prosent av kvinnene ikke vært på ferie siste 12 måneder.

Flere reiser lengre

Mens det var 32 prosent som hadde viktigste feriemål utenfor Norden i 1993, var andelen økt til 43 prosent i 2004. Den høyeste andelen ble likevel registrert i 1998, da 45 prosent oppga at viktigste feriemål var utenfor Norden. I 2004 hadde 28 prosent av mennene og 48 prosent av kvinnene sitt viktigste feriemål utenfor Norden.